

POSTANOWIENIE

Dnia 20 września 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriło (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Bohdan Bieniek

SSN Zbigniew Korzeniowski

w sprawie z odwołania M. S.

przeciwko Wojewódzkiemu Zespołowi do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności
w W. z siedzibą w K.

o stopień niepełnosprawności,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń

Społecznych w dniu 20 września 2018 r.,

zażalenia ubezpieczonego na postanowienie Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych w K.

z dnia 26 kwietnia 2018 r., sygn. akt X1 Ua (...),

**1. odrzuca zażalenie w zakresie dotyczącym punktu 1.
zaskarżonego postanowienia;**

2. oddala zażalenie w pozostałej części;

**3. przyznaje od Skarbu Państwa Sądowi Okręgowemu w K. na
rzecz radcy prawnego M.G. tytułem kosztów nieopłaconej
pomocy prawnej udzielonej z urzędu w postępowaniu
zażaleniowym kwotę 120 (sto dwadzieścia) złotych powiększoną
o stawkę podatku od towarów i usług.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w K. postanowieniem z dnia 26 kwietnia 2018 r. oddalił wniosek M. S. o przywrócenie terminu do złożenia zażalenia na postanowienie tego Sądu z dnia 10 sierpnia 2017 r. oraz odrzucił zażalenie na to postanowienie.

W uzasadnieniu wskazano, że wyrokiem z dnia 13 stycznia 2017 r. Sąd Okręgowy w K. oddalił apelację ubezpieczonego M. S. od wyroku Sądu Rejonowego w S. z dnia 11 lutego 2016 r. W dniu 23 czerwca 2017 r. ubezpieczony złożył wniosek o przywrócenie terminu do złożenia wniosku o sporządzenie i doręczenie wyroku z dnia 13 stycznia 2017 r. wraz z uzasadnieniem. Równocześnie z wnioskiem o przywrócenie terminu ubezpieczony złożył wniosek o sporządzenie i doręczenie odpisu wyroku z dnia 13 stycznia 2017 r. wraz z uzasadnieniem. Postanowieniem z dnia 10 sierpnia 2017 r. Sąd Okręgowy w K. oddalił wniosek ubezpieczonego o przywrócenie terminu do złożenia wniosku o sporządzenie i doręczenie odpisu wyroku z dnia 13 stycznia 2017 r. z uzasadnieniem oraz odrzucił wniosek o sporządzenie i doręczenie uzasadnienia wyroku. Powyższe postanowienie zostało doręczone ubezpieczonemu w dniu 25 sierpnia 2017 r. wraz z pouczeniem, że w przypadku wykazania, iż wartość przedmiotu zaskarżenia wynosi co najmniej 10 tysięcy złotych, na postanowienie to przysługuje zażalenie do Sądu Najwyższego - w terminie 7 dni od doręczenia odpisu postanowienia. Jednocześnie w pouczeniu wyraźnie wskazano, że zażalenie do Sądu Najwyższego może wnieść w imieniu strony tylko adwokat lub radca prawny. Na postanowienie z dnia 10 sierpnia 2017 r. ubezpieczony wniósł zażalenie, które zarządzeniem z dnia 30 sierpnia 2017 r., doręczonym załączemu się w dniu 20 września 2017 r., zostało mu zwrócone przez Sąd Okręgowy w K. z uwagi na to, że zostało sporządzone przez ubezpieczonego osobiście, a ubezpieczony nie jest adwokatem lub radcą prawnym. Pismem z dnia 27 września 2017 r. ubezpieczony wniósł o przywrócenie terminu do złożenia zażalenia na postanowienie Sądu Okręgowego w K. z dnia 10 sierpnia 2017 r. W uzasadnieniu wskazał, że dopiero z chwilą doręczenia mu zarządzenia z dnia 30 sierpnia 2017 r. o zwrocie zażalenia dowiedział się o konieczności jego sporządzenia przez adwokata lub radcę prawnego. Podniósł, że w sprawie występuje samodzielnie, nie

ma wykształcenia prawniczego i nie wiedział, jakie są warunki złożenia zażalenia do Sądu Najwyższego. Pismem z dnia 13 grudnia 2017 r. wezwano pełnomocnika ubezpieczonego do uzupełnienia braków formalnych wniosku o przywrócenie terminu do wniesienia zażalenia w terminie tygodniowym, przez dokonanie czynności procesowej, której terminowi uchybiono, tj. złożenie zażalenia na postanowienie Sądu Okręgowego w K. z dnia 10 sierpnia 2017 r. wraz z odpisem dla strony przeciwnej. Pismo to doręczono pełnomocnikowi ubezpieczonego dnia 23 grudnia 2017 r. W dniu 29 grudnia 2017 r. pełnomocnik ubezpieczonego nadał w placówce pocztowej zażalenie na postanowienie Sądu Okręgowego w K. z dnia 10 sierpnia 2017 r. W treści zażalenia podniósł, że termin do złożenia zażalenia został zachowany, gdyż ubezpieczony wystąpił o ustanowienie pełnomocnika z urzędu do wniesienia środka zaskarżenia, którego sam nie mógł złożyć, a dopiero po jego ustanowieniu Sąd Okręgowy w K. pismem z dnia 13 grudnia 2017 r. wezwał pełnomocnika do złożenia zażalenia w imieniu strony w terminie tygodniowym, które to pismo doręczono adresatowi w dniu 23 grudnia 2017 r. Zatem termin do wniesienia zażalenia upływał z dniem 30 grudnia 2017 r. i został przez pełnomocnika zachowany.

W ocenie Sądu Okręgowego, przyczyny, na jakie powołuje się ubezpieczony wnosząc o przywrócenie terminu, nie uzasadniają przywrócenia terminu do złożenia zażalenia na postanowienie tego Sądu z dnia 10 sierpnia 2017 r. Brakiem należytej staranności należy bowiem określić sytuację, w której ubezpieczony, wiedząc o wydanym postanowieniu i mając zamiar jego zaskarżenia oraz będąc wyraźnie pouczone, że zażalenie do Sądu Najwyższego może wnieść w imieniu strony tylko adwokat lub radca prawny, wnosi zażalenie osobiście, nie składając wniosku o przyznanie mu pełnomocnika z urzędu. Nie polega przy tym na prawdzie twierdzenie ubezpieczonego, że o konieczności sporządzenia zażalenia przez adwokata lub radcę prawnego dowiedział się dopiero z chwilą doręczenia mu zarządzenia z dnia 30 sierpnia 2017 r. o zwrocie zażalenia. Stosowne pouczenie doręczono bowiem ubezpieczonemu wraz z postanowieniem Sądu Okręgowego z dnia 10 sierpnia 2017 r. Powoływanie się przez ubezpieczonego na nieznamość obowiązujących przepisów prawa (wymogów, jakie powinno spełniać zażalenie do Sądu Najwyższego) również nie może przynieść oczekiwanego przez niego skutku

w postaci przywrócenia terminu do złożenia zażalenia, albowiem zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego niezajomość przepisów postępowania nie może być uznana za niezawinioną przyczynę uchybienia terminowi do dokonania czynności procesowej. Sąd Okręgowy przyjął, że ubezpieczony nie dołożył odpowiedniej staranności w prowadzeniu własnych spraw. Nie uprawdopodobnił, że zaszły okoliczności uzasadniające tezę, iż nie dokonał czynności procesowej w przepisanej ustawą terminie bez swojej winy. Na podstawie art. 167 i następnych k.p.c. należało więc oddalić wniosek o przywrócenie terminu do złożenia zażalenia na postanowienie Sądu Okręgowego z dnia 10 sierpnia 2017 r. Konsekwencją oddalenia wniosku ubezpieczonego o przywrócenie terminu do wniesienia zażalenia na powyższe postanowienie jest zaś odrzucenie tego zażalenia, jako wniesionego po upływie ustawowego terminu.

Ubezpieczony zaskarżył powyższe postanowienie w całości zażaleniem. Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił naruszenie przepisów postępowania, to jest bezpodstawne odrzucenie zażalenia na postanowienie Sądu Okręgowego z dnia 10 sierpnia 2017 r. i przy tym niewłaściwe zastosowanie art. 167 i nast. k.p.c. w związku z art. 233 § 1 k.p.c., przez dowolną ocenę materiału dowodowego i błędne przyjęcie, jakoby nie zostały spełnione przesłanki umożliwiające skorzystanie przez powoda z instytucji przywrócenia terminu do złożenia wniosku o sporządzenie i doręczenie odpisu wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 13 stycznia 2017 r. z uzasadnieniem, w tym także bezzasadne przyjęcie, jakoby zażalenie na postanowienie Sądu Okręgowego w K. z dnia 10 sierpnia 2017 r. zostało złożone przez ubezpieczonego samodzielnie, podczas gdy w aktach sprawy istnieje zażalenie złożone przez radcę prawnego, co w konsekwencji miało istotny wpływ na wynik sprawy, gdyż w efekcie Sąd niesłusznie odrzucił wniosek powoda o sporządzenie i doręczenie uzasadnienia wyroku, jak również bezzasadnie odrzucił zażalenie ubezpieczonego. Ubezpieczony wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia Sądu Okręgowego w K. z dnia 26 kwietnia 2018 r. w całości, jak również uchylenie postanowienia Sądu Okręgowego w K. z dnia 10 sierpnia 2017 r. w całości i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania, ewentualnie wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia Sądu Okręgowego w K. z dnia 26 kwietnia 2018 r. w całości, jak również uchylenie postanowienia Sądu

Okręgowego w K. z dnia 10 sierpnia 2017 r. i orzeczenie co do istoty sprawy, przez uwzględnienie wniosku powoda o przywrócenie terminu do złożenia wniosku o sporządzenie uzasadnienia i doręczenie odpisu wyroku Sądu Okręgowego w K. Wydział X Ubezpieczeń Społecznych z dnia 13 stycznia 2017 r. z uzasadnieniem, a w konsekwencji wezwanie Sądu Okręgowego w K. Wydział X Ubezpieczeń Społecznych do sporządzenia uzasadnienia i doręczenie powodowi M. S. odpisu wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 13 stycznia 2017 r. wraz z uzasadnieniem. Ponadto ubezpieczony wniósł o zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania za wszystkie dotychczasowe instancje według norm przepisanych. Ustanowiony dla ubezpieczonego pełnomocnik z urzędu, radca prawny M.G. wniósł o zasądzenie od Skarbu Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej ubezpieczonemu z urzędu w niniejszym postępowaniu, według norm przepisanych, i oświadczył, że koszty te nie zostały dotychczas pokryte ani w całości, ani w części.

Zdaniem żalącego się, termin do złożenia zażalenia jest zachowany, gdyż ubezpieczony wystąpił o ustanowienie pełnomocnika z urzędu do wniesienia środka zaskarżenia, którego sam nie mógł złożyć, a dopiero po ustanowieniu pełnomocnika z urzędu Sąd Okręgowy w K. pismem z dnia 13 grudnia 2017 r. wezwał tegoż pełnomocnika do wniesienia zażalenia w imieniu strony w terminie tygodniowym, które to pismo pełnomocnik z urzędu otrzymał w dniu 23 grudnia 2017 r. Zatem termin wniesienia zażalenia upływał z dniem 30 grudnia 2017 r. i został przez pełnomocnika z urzędu zachowany. Podkreślił, że ubezpieczony dopiero z treści zarządzenia Sądu Okręgowego z dnia 30 sierpnia 2017 r. dowiedział się, iż zażalenie sporządzone przez niego samodzielnie nie mogło odnieść skutku prawnego wobec obowiązującego przed Sądem Najwyższym przymusu adwokacko - radcowskiego. Ubezpieczony wyraźnie podnosił tę okoliczność we wniosku o ustanowienia pełnomocnik z urzędu. Sąd Okręgowy w K. nie tylko takiego pełnomocnika z urzędu ustanowił, lecz także pismem z dnia 13 grudnia 2017 r. wezwał go do „uzupełnienia braków formalnych wniosku o przywrócenie terminu do wniesienia zażalenia w terminie tygodniowym przez dokonanie czynności procesowej, której terminowi uchybiono, tj. złożenie zażalenia na postanowienie Sądu Okręgowego z dnia 10 sierpnia 2017 r.”

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W sprawie bezsporne jest, że odpis postanowienia Sądu Okręgowego w K. z dnia 10 sierpnia 2017 r., oddalającego wniosek ubezpieczonego M.S. o przywrócenie terminu do złożenia wniosku o sporządzenie uzasadnienia wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 13 stycznia 2017 r. i doręczenie odpisu tego wyroku wraz z uzasadnieniem oraz odrzucającego sam wniosek o sporządzenie uzasadnienia wyroku i doręczenie odpisu wyroku z uzasadnieniem, został doręczony ubezpieczonemu w dniu 25 sierpnia 2017 r. Tygodniowy termin z art. 394 § 2 k.p.c. w związku z art. 394¹ § 2 i 3 k.p.c. do wniesienia do Sądu Najwyższego zażalenia na to postanowienie upłynął zatem w dniu 1 września 2017 r. Zażalenie sporządzone przez ustanowionego dla ubezpieczonego pełnomocnika z urzędu i wniesione w dniu 29 grudnia 2017 r. jest więc spóźnione i z mocy art. 370 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c. w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. podlega odrzuceniu. Oceny tej nie zmienia fakt ustanowienia pełnomocnika z urzędu na wniosek złożony przez ubezpieczonego już po upływie terminu do wniesienia zażalenia, bo w piśmie z dnia 27 września 2017 r.

Trzeba pamiętać, że w świetle art. 124 § 1 k.p.c., zgłoszenie wniosku o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego, jak również wniesienie środka odwoławczego od odmowy ich ustanowienia zasadniczo nie wstrzymuje biegu toczącego się postępowania. Jednakże w myśl § 2 tego artykułu, w razie ustanowienia adwokata lub radcy prawnego na wniosek zgłoszony przed upływem terminu do wniesienia zażalenia, dla którego sporządzenia ustawa wymaga zastępstwa prawnego przez adwokata lub radcę prawnego, sąd doręcza ustanowionemu adwokatowi lub radcy prawnemu odpis postanowienia z urzędu, a termin do wniesienia zażalenia na postanowienie biegnie od dnia jego doręczenia pełnomocnikowi. Jeżeli strona prawidłowo zażądała doręczenia postanowienia z uzasadnieniem, odpis postanowienia doręcza się pełnomocnikowi z uzasadnieniem. Podobną regulację zawiera § 3 art. 124 k.p.c. stanowiący, że w razie ustanowienia adwokata lub radcy prawnego na wniosek zgłoszony przed upływem terminu do wniesienia skargi kasacyjnej przez stronę, która prawidłowo zażądała doręczenia orzeczenia z uzasadnieniem, sąd doręcza ustanowionemu adwokatowi lub radcy prawnemu orzeczenie z uzasadnieniem z urzędu, a termin do wniesienia skargi kasacyjnej biegnie od dnia doręczenia pełnomocnikowi orzeczenia z

uzasadnieniem. Wypada podkreślić, że przepisy art. 124 § 2 i 3 k.p.c. mają zastosowanie w sprawie, w której strona złożyła wniosek o ustanowienie pełnomocnika z urzędu przed upływem terminu do wniesienia zażalenia lub skargi kasacyjnej. Złożenie takiego wniosku po upływie terminu do wniesienia tychże środków zaskarżenia nie jest objęte hipotezą norm prawnych zawartych w komentowanych przepisach i nie wywołuje skutku opisanego dyspozycją tych norm prawnych. W takiej sytuacji działa ogólna reguła art. 124 § 1 k.p.c., a więc ustanowienie pełnomocnika z urzędu na wniosek strony zgłoszony po upływie terminów do wniesienia zażalenia lub skargi kasacyjnej nie ma wpływu na bieg tych terminów (nie powoduje wstrzymania lub przywrócenia ich biegu). Strona może jednak wnosić na ogólnych zasadach o przywrócenie uchybionego terminu do wniesienia zażalenia, co uczynił ubezpieczony, a Sąd Okręgowy rozstrzygnął o tym wniosku w punkcie pierwszym zaskarżonego postanowienia.

Analizując zasadność przedmiotowego zażalenia godzi się zauważyć, że jest ono oparte na dwóch sprzecznych, wyłączających się podstawach. Ubezpieczony twierdzi bowiem, że odrzucenie zażalenia było bezpodstawne, gdyż wniósł je w ustawowym terminie, z drugiej jednak strony obejmuje zaskarżeniem także oddalenie wniosku o przywrócenie terminu do dokonania tejże czynności procesowej, zarzucając Sądowi Okręgowemu naruszenie art. 167 i następnych k.p.c. Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem judykatury, wniosek o przywrócenie terminu do wniesienia środka odwoławczego i zażalenie na odrzucenie tego środka z powodu uchybienia terminowi służą innym celom i opierają się na różnych podstawach, stąd wyłączają się (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 listopada 1999 r., II CZ 129/99, z dnia 4 października 2001 r., I CZ 116/01, z dnia 18 marca 2004 r., III CZ 10/04, z dnia 23 lutego 2005 r., III CZ 124/04, z dnia 22 kwietnia 2010 r., II CZ 11/10 i z dnia 17 października 2012 r., I CZ 123/12, niepublikowane).

Samo zażalenie na postanowienie o oddaleniu wniosku o przywrócenie terminu do złożenia zażalenia jest niedopuszczalne. Postanowienie takie jedynie kończy postępowanie wпадkowe, wywołane złożeniem wniosku o przywrócenie terminu do dokonania tej czynności procesowej. Konsekwentnie nie jest postanowieniem kończącym postępowanie w sprawie w rozumieniu art. 394¹ § 2

k.p.c. i nie podlega samodzielnemu zaskarżeniu (por. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 31 maja 2000 r., III ZP 1/00, OSNC 2001 nr 1, poz. 1). Jego kontrola możliwa jest tylko w sposób pośredni, przy rozpatrywaniu zażalenia na postanowienie o odrzuceniu zażalenia. Koniecznym warunkiem przeprowadzenia tzw. kontroli uprzedniej jest jednak zamieszczenie w zażaleniu stosownego wniosku na podstawie art. 380 k.p.c. Jeżeli w sprawie występuje adwokat lub radca prawny, wniosek powinien być sformułowany jednoznacznie, gdyż nie ma podstaw do przypisywania pismom wnoszonym przez profesjonalnego pełnomocnika treści wprost w tych pismach niewyrażonych. W braku takiego wniosku przeprowadzenie kontroli nie jest dopuszczalne. Pogląd ten dominuje w literaturze i został utrwalony w orzecznictwie (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 2001 r., OSNC 2002 nr 7-8, poz. 102, z dnia 21 listopada 2007 r., OSNP 2009 nr 3-4, poz. 47, z dnia 4 grudnia 2013 r., II CZ 83/13, LEX nr 1418728, z dnia 10 stycznia 2014 r., II UZ 63/13, LEX nr 1418894 i z dnia 19 listopada 2014 r., II CZ 74/14, LEX nr 15545181).

Z konstrukcji zażalenia, sporządzonego przez pełnomocnika będącego radcą prawnym, jednoznacznie wynika, że tym środkiem odwoławczym zostało objęte całe postanowienie Sądu Okręgowego z dnia 26 kwietnia 2018 r., a więc nie tylko w zakresie obejmującym odrzucenie zażalenia na postanowienie tego Sądu z dnia 10 sierpnia 2017 r., ale także rozstrzygnięcie o oddaleniu wniosku o przywrócenie terminu do złożenia zażalenia na wspomniane postanowienie. Żalący się nie zawarł natomiast w zażaleniu ani stosownego wniosku, o którym stanowi art. 380 k.p.c., ani nawet nie powołał się na ten przepis. Sformułowany w zażaleniu zarzut naruszenia art. 168 i następnych k.p.c. i poczynione tam rozważania nie mogą być same w sobie uznane za wniosek i wywoływać skutku określonego w art. 380 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 2017 r., I UZ 55/16, LEX nr 2216194 i powołane tam orzecznictwo).

Z powyższych względów zażalenie na postanowienie Sądu Okręgowego oddalające wniosek o przywrócenie terminu do złożenia zażalenia – jako niedopuszczalne – podlega odrzuceniu z mocy art. 394¹ § 2 i 3 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c. i art. 373 k.p.c. To z kolei powoduje oddalenie na podstawie art. 394¹ § 2 i 3 w związku z art. 398¹⁴ k.p.c. zażalenia w części dotyczącej rozstrzygnięcia o

odrzuceniu zażalenia na postanowienie tego Sądu z dnia 10 sierpnia 2017 r., jako wniesionego po terminie.